

УДК 517.927

Н. М. Щобак (Ужгородський нац. ун-т)

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСНУВАННЯ РОЗВ'ЯЗКІВ ДЕЯКИХ НЕЛІНІЙНИХ ПАРАМЕТРИЗОВАНИХ КРАЙОВИХ ЗАДАЧ

The sufficient and necessary conditions of the existence of solutions for some boundary-value problems containing parameters both in the given differential equation and in the non-linear boundary conditions are proved on the basis of the numerical-analytic method of the successive approximations.

На основі чисельно-аналітичного методу послідовних наближень наведені необхідні та достатні умови існування розв'язків крайових задач з параметрами як в заданому диференціальному рівнянні, так і в нелінійних крайових умовах.

1. Вступ. Параметризовані крайові задачі (ПКЗ) спочатку вивчалися у випадку, коли параметри містилися тільки в диференціальному рівнянні [1, 2].

За допомогою чисельно-аналітичного методу послідовних наближень в [3 – 8] були розглянені різні типи ПКЗ з параметрами в нелінійному диференціальному рівнянні та в лінійних крайових умовах.

ПКЗ вигляду

$$\begin{cases} \frac{dy}{dt} = f(t, y, \lambda_1, \lambda_2), & t \in [0, T], y, f \in \mathbb{R}^n, \\ g(y(0), y(T), \lambda_1, \lambda_2) = 0, & \lambda_1 \in [a_1, b_1], \lambda_2 \in [a_2, b_2], \\ y_1(0) = y_{10}, y_2(0) = y_{20} \end{cases}$$

і

$$\begin{cases} \frac{dy}{dt} = f(t, y, \lambda_1), & t \in [0, T], y, f \in \mathbb{R}^n, \\ g(y(0), y(T), \lambda_1, \lambda_2) = 0, & \lambda_1 \in [a_1, b_1], \lambda_2 \in [a_2, b_2], \\ y_1(0) = y_{10}, y_2(0) = y_{20}, \end{cases}$$

де параметри входять в диференціальне рівняння, яке є нелінійним, та в нелінійні двоточкові крайові умови, були досліджені в [9, 10].

В [11] дана схема чисельно-аналітичного методу послідовних наближень [3, 4] для наступної нелінійної двоточкової ПКЗ

$$\begin{aligned} \frac{dy}{dt} &= f(t, y(t), \lambda), \quad t \in [0, T], \\ g(y(0), y(T), \lambda) &= 0, \\ y_1(0) &= \alpha_1 + \lambda \sum_{j=2}^n \alpha_j y_j(0), \end{aligned} \tag{1}$$

яка містить скалярний параметр як в диференціальному рівнянні, так і в нелінійних крайових умовах.

Припускаємо, що функції $f : [0, T] \times G \times [a, b] \rightarrow \mathbb{R}^n$, ($n \geq 2$) і $g : G \times G \times [a, b] \rightarrow \mathbb{R}^n$ є неперервними, де $G \subset \mathbb{R}^n$ — замкнена зв'язна обмежена область, $\lambda \in J = [a, b]$ — невідомий скалярний параметр, $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ — задані коефіцієнти.

За допомогою заміни змінних $y(t) = x(t) + w$, де $w = (w_1, w_2, \dots, w_n) \in \Omega \subset \mathbb{R}^n$ — невідомий параметр (Ω вибираємо так, щоб $D + \Omega \subset G$), $x \in D$ — замкнена,

обмежена, ПКЗ (1) зводиться в [11] до еквівалентної сім'ї крайових задач з лінійними крайовими умовами

$$\begin{aligned} \frac{dx}{dt} &= f(t, x(t) + w, \lambda), \quad t \in [0, T], \\ Ax(0) + Bx(T) &= 0, \\ x_1(0) &= \alpha_1 + \lambda \sum_{j=2}^n \alpha_j [x_j(0) + w_j] - w_1 \end{aligned} \quad (2)$$

та нелінійною системою визначальних алгебраїчних рівнянь

$$g(x(0) + w, -B^{-1}Ax(0) + w, \lambda) = 0. \quad (3)$$

В [11] припускається для ПКЗ (1), тобто для ПКЗ (2)–(3), виконання наступних умов:

A) функція $f(t, y, \lambda) \in C([0, T] \times G \times J)$ і задовольняє умові Ліпшица:

$$|f(t, u, \lambda) - f(t, v, \lambda)| \leq K |u - v|,$$

де $|f(t, y, \lambda)| = (|f_1(t, y, \lambda)|, \dots, |f_n(t, y, \lambda)|)$, $t \in [0, T]$, $\lambda \in J$, $\{u, v\} \subset G$, $K = (K_{ij})_{i,j=1}^n$;

B) D_β є непорожньою множиною

$$D_\beta = \{y \in \mathbb{R}^n : B(y, \beta(y)) \subset G\},$$

де

$$\beta(y) = \frac{T}{2} \delta_G(f) + |(B^{-1}A + I_n)y|,$$

$$\delta_G(f) = \frac{1}{2} \left[\max_{(t,y,\lambda) \in [0,T] \times G \times J} f(t, y, \lambda) - \min_{(t,y,\lambda) \in [0,T] \times G \times J} f(t, y, \lambda) \right],$$

де I_n — n -вимірна одинична матриця, $B(y, \beta(y))$ — куля радіуса $\beta(y)$ з центром в точці y ;

C) спектральний радіус $r(K)$ матриці K з умови **A)** задовольняє нерівність

$$r(K) < \frac{10}{3T};$$

D) визначена підмножина $U \subset \mathbb{R}^{n-1}$ таким чином

$$U = \{u = (u_2, u_3, \dots, u_n) \in \mathbb{R}^{n-1} : z \in D_\beta\},$$

де

$$z = \left(\alpha_1 + \lambda \sum_{j=2}^n \alpha_j [u_j + w_j] - w_1, u_2, u_3, \dots, u_n \right).$$

Доведено [11], що послідовність функцій

$$\begin{aligned} x_{m+1}(t, w, u, \lambda) &= z + \int_0^t f(s, x_m(s, w, u, \lambda) + w, \lambda) ds - \\ &- \frac{t}{T} \int_0^T f(s, x_m(s, w, u, \lambda) + w, \lambda) ds - \frac{t}{T} [B^{-1}A + I_n] z, \end{aligned} \quad (4)$$

де $m = 0, 1, 2, \dots$; $x_0(t, w, u, \lambda) = z \in D_\beta$, $w \in \Omega \subset \mathbb{R}^n$, $u \in U \subset \mathbb{R}^{n-1}$, $\lambda \in [a, b]$ — параметр, який міститься в (1), z визначається умовою **D**), рівномірно збігається:

$$\lim_{m \rightarrow \infty} x_m(t, w, u, \lambda) = x^*(t, w, u, \lambda)$$

в області

$$(t, w, u, \lambda) \in [0, T] \times \Omega \times U \times [a, b].$$

Гранична функція $x^*(t, w, u, \lambda)$ є розв'язком „збуреної“ нелінійної ПКЗ

$$\frac{dx}{dt} = f(t, x(t) + w, \lambda) + \Delta(w, u, \lambda),$$

$$Ax(0) + Bx(T) = 0,$$

$$x_1(0) = \alpha_1 + \lambda \sum_{j=2}^n \alpha_j [x_j(0) + w_j] - w_1,$$

де

$$\Delta(w, u, \lambda) = -\frac{1}{T} \left[(B^{-1}A + I_n) z + \int_0^T f(s, x(s) + w, \lambda) ds \right]. \quad (5)$$

В [11] показано, що функція $y^*(t) = x^*(t, w^*, u^*, \lambda^*) + w^*$ буде розв'язком ПКЗ (1) тоді і тільки тоді, коли триплет $\{w^*, u^*, \lambda^*\}$ задовольняє систему визначальних рівнянь

$$\Delta(w, u, \lambda) = -\frac{1}{T} \left[(B^{-1}A + I_n) z + \int_0^T f(s, x^*(s, w, u, \lambda) + w, \lambda) ds \right] = 0, \quad (6)$$

$$g(z + w, -B^{-1}Az + w, \lambda) = 0, \quad (7)$$

де z визначається умовою **D**).

Дана стаття містить подальші розширення досліджень, розпочатих в [11]. Встановлено достатні та необхідні умови для існування розв'язку нелінійної ПКЗ (1).

2. Існування достатніх умов. Позначимо $\Delta_m(w, u, \lambda)$ наближене до (6) визначальне рівняння

$$\Delta_m(w, u, \lambda) = -\frac{1}{T} \left[(B^{-1}A + I_n) z + \int_0^T f(s, x_m(s, w, u, \lambda) + w, \lambda) ds \right] = 0, \quad (8)$$

де $x_m(s, w, u, \lambda)$ обчислюється за формулою (4).

Тоді система (6)–(7) набуде вигляду:

$$\begin{cases} \Delta_m(w, u, \lambda) = 0, \\ g(z + w, -B^{-1}Az + w, \lambda) = 0. \end{cases} \quad (9)$$

Теорема 1. *Нехай для нелінійної ПКЗ (2)–(3) виконуються умови **A**)–**D**) і, крім того:*

E) існує випукла замкнена область

$$H_1 = \Omega_1 \times U_1 \times J_1 \subset \Omega \times U \times J, \quad (10)$$

така, що для деякого $m \geq 1$ наближена визначальна система (9) має в (10) єдиний розв'язок $(w, u, \lambda) = (w_m, u_m, \lambda_m)$, індекс якого відмінний від нуля;

F) на границі ∂H_1 області H_1 має місце нерівність

$$\inf_{(w,u,\lambda) \in \partial H_1} |\Delta_m(w, u, \lambda)| > \frac{10}{27} TKW(w, u, \lambda), \quad (11)$$

де

$$W(w, u, \lambda) = Q^{m-1} (I_n - Q)^{-1} [Q\delta_G(f) + K |(B^{-1}A + I_n)z|],$$

$$Q = \frac{3T}{10}K.$$

Тоді для задачі (2)–(3) існує розв'язок, тобто $x^*(t, w^*, u^*, \lambda^*)$. Причому, початкове значення при $t = 0$ цього розв'язку

$$x^*(0, w^*, u^*, \lambda^*) = z,$$

де $w^* \in \Omega_1$, $u^* \in U_1$, $\lambda^* \in J_1$,

$$z = \left(\alpha_1 + \lambda^* \sum_{j=2}^n \alpha_j [u_j^* + w_j^*] - w_1^*, u_2^*, u_3^*, \dots, u_n^* \right).$$

Доведення. Оцінимо різницю $|\Delta(w, u, \lambda) - \Delta_m(w, u, \lambda)|$. Взревши до уваги нерівність (див. [11])

$$|x^*(t, w, u, \lambda) - x_m(t, w, u, \lambda)| \leq \bar{\alpha}_1(t)W(w, u, \lambda) = \epsilon(x^*(t, w, u, \lambda), x_m(t, w, u, \lambda)),$$

де, згідно [4],

$$\bar{\alpha}_1(t) = \frac{20}{9}t \left(1 - \frac{t}{T} \right) \leq \frac{5}{9}T,$$

і, використовуючи умову Ліпшица **A)**, з рівностей (6) і (8) матимемо наступну оцінку:

$$\begin{aligned} & |\Delta(w, u, \lambda) - \Delta_m(w, u, \lambda)| = \\ & = \left| \frac{1}{T} \int_0^T [f(s, x^*(s, w, u, \lambda) + w, \lambda) - f(s, x_m(s, w, u, \lambda) + w, \lambda)] ds \right| \leq \quad (12) \\ & \leq \frac{1}{T} KW(w, u, \lambda) \int_0^T \bar{\alpha}_1(s) ds = \frac{10}{27} TKW(w, u, \lambda) = \epsilon(\Delta(w, u, \lambda), \Delta_m(w, u, \lambda)). \end{aligned}$$

Грунтуючись на нерівностях (11), (12), аналогічно як в Теоремах 3.1; 17.1 з [3], можемо довести, що векторні поля $\Delta(w, u, \lambda)$, $\Delta_m(w, u, \lambda)$ є гомотопними. Це означає, що точне визначальне рівняння (6), а тому і визначальна система (6)–(7) ПКЗ (2)–(3) (тобто ПКЗ (1)) має в області H_1 хоча б один розв'язок $w = w^*$, $u = u^*$, $\lambda = \lambda^*$.

Згідно [11], можна зробити висновок, що ПКЗ (2)–(3) має хоча б один розв'язок $x^*(t, w^*, u^*, \lambda^*)$. Причому,

$$x^*(0, w^*, u^*, \lambda^*) = z = \left(\alpha_1 + \lambda^* \sum_{j=2}^n \alpha_j [u_j^* + w_j^*] - w_1^*, u_2^*, u_3^*, \dots, u_n^* \right),$$

де $w^* \in \Omega_1$, $u^* \in U_1$, $\lambda^* \in J_1$.

Зауваження. Очевидно, що функція $y^*(t) = x^*(t, w^*, u^*, \lambda^*) + w^*$ є розв'язком ПКЗ (1).

3. Існування необхідних умов.

Лема 1. *Нехай виконуються умови **A)–D)**, тоді для будь-яких триплетів*

$$(w', u', \lambda'), (w'', u'', \lambda'') \in \Omega \times U \times J \quad (13)$$

мають місце наступні оцінки

$$\begin{aligned} & |x^*(t, w', u', \lambda') - x^*(t, w'', u'', \lambda'')| \leq \\ & \leq [I_n + \bar{\alpha}_1(t)K(I_n - Q)^{-1}] [|z' - z''| + b_1(z', z'')] + \bar{\alpha}_1(t)K(I_n - Q)^{-1} |w' - w''|, \end{aligned} \quad (14)$$

де

$$\begin{aligned} b_1(z', z'') &= [B^{-1}A + I_n] |z' - z''|; \\ z' &= \left(\alpha_1 + \lambda' \sum_{j=2}^n \alpha_j [u'_j + w'_j] - w'_1, u'_2, u'_3, \dots, u'_n \right); \\ z'' &= \left(\alpha_1 + \lambda'' \sum_{j=2}^n \alpha_j [u''_j + w''_j] - w''_1, u''_2, u''_3, \dots, u''_n \right). \end{aligned}$$

Доведення. На основі (4) маємо:

$$\begin{aligned} & x_1(t, w', u', \lambda') - x_1(t, w'', u'', \lambda'') = \\ & = (z' - z'') + \int_0^t [f(s, z' + w', \lambda') - f(s, z'' + w'', \lambda'')] ds - \\ & - \frac{t}{T} \int_0^T [f(s, z' + w', \lambda') - f(s, z'' + w'', \lambda'')] ds + \frac{t}{T} [B^{-1}A + I_n] (z'' - z'). \end{aligned}$$

Використовуючи умову Ліпшица, аналогічно, як в Лемі 17.1 із [3], з останньої рівності отримаємо

$$\begin{aligned} & |x_1(t, w', u', \lambda') - x_1(t, w'', u'', \lambda'')| \leq \\ & \leq [I_n + K\alpha_1(t)] |z' - z''| + K\alpha_1(t) |w' - w''| + b_1(z', z''). \end{aligned}$$

Аналогічно

$$\begin{aligned} & |x_2(t, w', u', \lambda') - x_2(t, w'', u'', \lambda'')| \leq \\ & \leq [I_n + K\alpha_1(t) + K^2\alpha_2(t)] |z' - z''| + [K\alpha_1(t) + K^2\alpha_2(t)] |w' - w''| \\ & + [I_n + K\alpha_1(t)] b_1(z', z''), \end{aligned}$$

де

$$\begin{aligned} b_1(z', z'') &= [B^{-1}A + I_n] |z' - z''|; \\ \alpha_{m+1}(t) &= \left(1 - \frac{t}{T}\right) \int_0^t \alpha_m(s) ds + \frac{t}{T} \int_t^T \alpha_m(s) ds; \end{aligned}$$

$$\alpha_0(t) = 1, \quad \alpha_1(t) = 2t \left(1 - \frac{t}{T}\right).$$

Використовуючи метод математичної індукції, можна записати

$$\begin{aligned} & \left| x_m(t, w', u', \lambda') - x_m(t, w'', u'', \lambda'') \right| \leq \\ & \leq \left[\sum_{i=0}^m \alpha_i(t) K^i \right] |z' - z''| + \left[\sum_{i=1}^m \alpha_i(t) K^i \right] |w' - w''| + \left[\sum_{i=0}^{m-1} \alpha_i(t) K^i \right] b_1(z', z''), \end{aligned} \quad (15)$$

Використовуючи оцінку Лема 2.4 з [4]

$$\alpha_{m+1}(t) \leq \left(\frac{3}{10}T\right)^m \bar{\alpha}_1(t),$$

де $\bar{\alpha}_1(t) = \frac{10}{9}\alpha_1(t)$, і умову **F**), тобто те, що $\lambda(Q) < 1$, де $Q = \frac{3T}{10}K$, та переходячи до границі при $m \rightarrow \infty$, з нерівності (15) випливає оцінка (14), що і потрібно було довести.

Лема 2. *Нехай для нелінійної ПКЗ (1) виконуються умови **A**–**D**). Тоді функція $\Delta(w, u, \lambda)$ вигляду (5) визначена і неперервна в області $\Omega \times U \times J$, і для будь-яких триплетів (13) виконується наступна нерівність*

$$\begin{aligned} & |\Delta(w', u', \lambda') - \Delta(w'', u'', \lambda'')| \leq \\ & \leq \frac{b_1(z', z'')}{T} + \left[K + \frac{10}{27}K^2T(I_n - Q)^{-1} \right] [|z' - z''| + |w' - w''| + b_1(z', z'')] \quad (16) \\ & = \varepsilon(\Delta(w', u', \lambda'), \Delta(w'', u'', \lambda'')). \end{aligned}$$

Доведення. Згідно [11] для всіх $(w, u, \lambda) \in \Omega \times U \times J$ границя функції (4) є неперервною функцією. Тому при $(w, u, \lambda) \in \Omega \times U \times J$ функція $\Delta(w, u, \lambda)$ також неперервна і обмежена в даній області.

Враховуючи (5), матимемо

$$\begin{aligned} \Delta(w', u', \lambda') - \Delta(w'', u'', \lambda'') &= -\frac{1}{T} [B^{-1}A + I_n] (z' - z'') - \\ & - \frac{1}{T} \int_0^T [f(s, x(s, w', u', \lambda') + w', \lambda') - f(s, x(s, w'', u'', \lambda'') + w'', \lambda'')] ds. \end{aligned}$$

За допомогою безпосередніх обчислень можемо отримати

$$\begin{aligned} & |\Delta(w', u', \lambda') - \Delta(w'', u'', \lambda'')| = \frac{b_1(z', z'')}{T} + \\ & + K [|z' - z''| + b_1(z', z'')] + \frac{K^2}{T} (I_n - Q)^{-1} [|z' - z''| + b_1(z', z'')] \int_0^T \bar{\alpha}_1(t) dt + \\ & + \frac{K^2}{T} (I_n - Q)^{-1} |w' - w''| \int_0^T \bar{\alpha}_1(t) dt + K |w' - w''|. \end{aligned}$$

Враховуючи рівність $\int_0^T \bar{\alpha}_1(t) dt = \frac{10}{27}T^2$, з останньої нерівності випливає

$$\begin{aligned} & |\Delta(w', u', \lambda') - \Delta(w'', u'', \lambda'')| = \frac{b_1(z', z'')}{T} + K [|z' - z''| + b_1(z', z'')] + \\ & + \frac{10}{27}K^2T(I_n - Q)^{-1} [|z' - z''| + b_1(z', z'')] + \frac{10}{27}K^2T(I_n - Q)^{-1} |w' - w''| + K |w' - w''|. \end{aligned}$$

Групуючи доданки в останньому співвідношенні, отримаємо потрібну нам нерівність (16).

Наступне твердження дає необхідні умови існування розв'язку ПКЗ (2)–(3) (або ПКЗ (1)).

Теорема 2. *Нехай, для ПКЗ (2)–(3) виконуються умови **A)–D)**. Для того, щоб в деяку область*

$$H_2 = \Omega_2 \times U_2 \times J_2 \subset \Omega \times U \times J,$$

входив триплет (w^, u^*, λ^*) даного розв'язку*

$$x^*(t, w^*, u^*, \lambda^*) = \lim_{m \rightarrow \infty} x_m(t, w^*, u^*, \lambda^*)$$

ПКЗ (2)–(3) (або, що теж саме, ПКЗ (1)) необхідно, щоб для кожного t і довільного триплету $(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}) \in H_2$ виконувалась наступна нерівність

$$\begin{aligned} & \Delta_m(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}) \leq \\ & \leq \sup_{(w, u, \lambda) \in H_2} \left\{ \frac{b_1(\bar{z}, z)}{T} + \left[K + \frac{10}{27} K^2 T (I_n - Q)^{-1} \right] [|\bar{z} - z| + |\bar{w} - w| + b_1(\bar{z}, z)] \right\} + \\ & + \varepsilon (\Delta(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}), \Delta_m(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda})), \end{aligned} \quad (17)$$

де $b_1(z', z'') = [B^{-1}A + I_n] |z' - z''|$, а вектор $\varepsilon (\Delta(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}), \Delta_m(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}))$ задається правою частиною (12).

Доведення. Нехай $w = w^*, u = u^*, \lambda = \lambda^*$ задовольняють систему визначальних рівнянь (6)–(7), тобто $x^*(t, w^*, u^*, \lambda^*)$ є розв'язком ПКЗ (2)–(3).

Запишемо нерівність (16) для триплетів $(w', u', \lambda') = (\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda})$ та $(w'', u'', \lambda'') = (w, u, \lambda)$.

Тоді

$$\Delta(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}) \leq \frac{b_1(\bar{z}, z)}{T} + \left[K + \frac{10}{27} K^2 T (I_n - Q)^{-1} \right] [|\bar{z} - z| + |\bar{w} - w| + b_1(\bar{z}, z)].$$

З (12) для $(w, u, \lambda) = (\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda})$ матимемо

$$\Delta_m(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}) \leq \Delta(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}) + \varepsilon (\Delta(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda}), \Delta_m(\bar{w}, \bar{u}, \bar{\lambda})).$$

Об'єднуючи дві останні нерівності, отримаємо потрібне співвідношення (17), що і потрібно було довести.

1. Лучка А. Ю. Применение итерационных процессов к краевым задачам дифференциальных уравнений с параметрами // Докл. АН УРСР. Сер. А. – 1989. – №10. – С. 22–27.
2. Fečkan M. Parametrized singular boundary-value problems // J. Math. Anal. Appl. – 1994. – 188. – P. 417–425.
3. Самоїленко А. М., Ронто М. И. Численно-аналитические методы в теории краевых задач обыкновенных дифференциальных уравнений. – К.: Наукова думка, 1992. – 279 с.
4. Ronto M., Samoilenko A. M. Numerical-analytic methods in the theory of boundary-value problems. – Singapore: World Scientific, 2000. – 455 p.
5. Ронто Н. И., Король И. И. Исследование и решение краевых задач с параметрами численно-аналитическим методом // Укр. мат. журн. – 1994. – 46, №8. – С. 1031–1043.

6. *Ronto M.* On numerical-analytic method for BVPs with parameters // Publ. Univ. of Miskolc. Series D. Natural Sciences. – 1996. – **36**, №2. – P. 125–132.
7. *Ronto M.* On some existence results for parametrized boundary-value problems // Publ. Univ. of Miskolc. Series D. Natural Sciences. – 1997. – **37**. – P. 95–103.
8. *Ronto M., Tégen M.* Numerical-analytic methods for investigating three point boundary-value problems with parameters // Publ. Univ. of Miskolc. Series D. Natural Sciences. – 1999. – **40**. – P. 67–77.
9. *Rontó M.* On non-linear boundary-value problems containing parameters // Archivum Mathematicum. – Brno, 2000. – **36**. – P. 585–593.
10. *Rontó M.* On the investigation of parametrized non-linear boundary-value problems // Nonlinear Analysis. – 2001. – **47**. – P. 4409–4420.
11. *Ronto M., Shchobak N.* On the investigation of some parametrized non-linear boundary value problems // Шості Боголюбовські читання: Тез. допов. конф. (Чернівці, 26-30 серп. 2003 р.). – Київ, 2003. – С. 295.

Одержано 29.09.2003